

**AS STERI KÕRGAktiivse Kinnise Kiirgusallikaga
STERILISEERIMISSEADME KESKKONNAMÕJU HINDAMISE
ARUANDE**

AVALIKU ARUTELU PROTOKOLL

Toimumise aeg: 11.septembril 2006.a kell 18.00

Toimumise koht: Saue valla kultuurikeskus

Istungi läbiviijad: Arvo Käär – KMH ekspertrühma juht, keskkonnaekspert
Rein Ratas – keskkonnaekspert, koosoleku juht
Enn Realo – kiirgusekspert
Igor Liiv – lõhkeaine spetsialist, Päästeameti demineerimiskeskuse
juhataja asetäitja
Jaanus Pikani – arendaja esindaja
Kristi Lehiste – protokollija
Ralf Klasen - protokollija

Osalejad: osales kokku 101 inimest, nimekiri lisatud

AVALIKU ISTUNGI KÄIK

Arvo Käär (edaspidi AK): juhatas avaliku arutelu sisse, esitas avaliku arutelu programmi.

Rein Ratas (edaspidi RR): tutvustas kohalviibijatele avaliku arutelu kodukorda ning eesmäärke ning palus osalejatel oma täiendavad küsimused / ettepanekud kohapeal kirjalikult esitada või suuliselt esitades end tutvustada ning oma kontaktandmed registreerumislehele lisada.

Jaanus Pikani (edaspidi JP): andis ülevaate kavandatavast tegevusest sh kasutatavast tehnoloogiast, seadme tööpõhimõttest, hetkel installeeritud ning maksimaalsest võimalikust kiirgusallika aktiivsusest, gamma kiirguse olemusest ning võimalikest töödeldavatest kaupadest.

Arvo Käär: andis kohalviibijatele aruandest kokkuvõtliku ülevaate.

Enn Realo (edaspidi ER): rääkis kiirgusega seotud probleemidest sh andis ülevaate teostatud doosikiiruse mõõtmistest ning teostatud hädaolukorra analüüsist.

Igor Liiv (edaspidi IL): tutvustas kohalolijatele pommi ja terrorismi kohta antud hinnangut, mille kohaselt kiirguskambri pahatahtlik purutamine lõhkeaine plahvatusena ei ole tõenäoline. Seda põhjusel, et objekti purustamiseks vajalik lõhkeaine kogus on väga suur ning tuleks paigutada objekti pinnale korrapäraselt. Taoline tegevus, aga ei saaks jääda märkamatuks ettevõtte töötajatele ega kohalikele elanikele. Samuti on lõhkeaine käitlemine Eesti Vabariigis ning Euroopa Liidus väga range kontrolli all. Peale selle mainiti, et Tallinnas on palju rohkem objekte, mis võivad terroristidele tunduvalt suuremat huvi pakkuda ning palju väiksema lõhkeaine koguse juures väga suurt kahju tekitada.

ISTUNGIL ESITATUD KÜSIMUSED JA VASTUSED

1) Küsimus saalist:

Kas keegi kontrollib, mis kaubaga on tegu? Kuidas välditakse lõhkeaine toimetamist kiirgukambrisse?

IL: Kaal on üldiselt teada, kui asendada steriliseerimist vajavad seadmed (erikaal 0,1 – 0,2) lõhkeainega (erikaal 1,1 – 1,7) siis on kaalu vahe tuntav. Lõhkematerjali nii suures koguses ei ole võimalik kätte saada.

AK: Kaalude vahet on käsitsi laadimisel tunda. Seda on põhjalikult käsitletud aruandes.

2) Enn Pentur, Vanamõisa küla:

Kas spetsialistid käisid steriliseerimiskeskuses koha peal? Kunagi olen tõstatanud küsimuse, et teede lagunemise ajal on kaubaautodel väga halb ligipääs Sterile. Aruandes on väidetud, et Steri asub ainult 250 m eemal asfaltteedest, kuid see on tavaline musta kattega tee. Kruusa peale on ehitatud väike kattekiht.

AK: Jah, ekperdid on kohal käinud. Aruandes on ka fotod toodud kaupade transpordi teedest.

3) Küsimus saalist:

Kohalikud teavad, et selles piirkonnas lendab nahkhiiri, aga aruandest loeme välja, et kaitsealuseid loomaliike seal ei ole. Kas vahepeal on nahkhiired kaitse alt maha võetud?

AK: Kohapeal on käinud spetsialistid Tartu Ülikoolist ja raadiusega 50 m ei ole seal ühtegi nahkhiirt leitud. Defineerige palun täpsemalt ära, kus on nahkhiirte elupaik.

4) Vahur Utno, Vanamõisa külanõu:

Meil on pool aastat see arutelu olnud ja poole aastaga ei ole me mitte kuhugi edasi jõudnud. Kuidagi kahtlasel moel on saadud Steri tehase ehitusluba vallavalitsusest. Küsimus härra Jaanus Pikanile, Steri tehase esindajale: kuidas te sellises olukorras näete tulevikus koostööd Vanamõisa ja Alliku küla rahvaga ja mis moodi te tulevikus korrastate suhted Alliku küla ja Vanamõisa küla rahvaga? Minu arvamus on, et küla ja selle tehase koostöö sellises olukorras on peaaegu võimatu.

JP: Ega meil ei ole muud teha, kui muudkui korrata seda, mida ka keskkonnamõtjude hindamine välja on toonud. Me püüame veelkord selgitada, millised on füüsika reeglid, milline on reaalsus, millised on võimalikud ohud, mille me olema arvesse võtnud ja kuidas töötab kiirguskeskus.

5) Küsimus saalist:

Aruandes oli kirjas, et steriliseeritakse ainult uusi tooteid. Kas see vastab tõele? Kas ei hakata seal steriliseerima juba kasutatud meditsiinivahendeid?

JP: Jah, hakatakse steriliseerima ainult uusi tooteid.

6) Eha Lettermo, Alliku küla:

Kas jõudis kuuenda kuupäeva seisuga ekspertkomisjonile kiri advokaadibüroolt AB Tamme & Otsmann?

AK: Jah jõudis.

Eha Lettermo:

Eile (10.sept) oli Vanamõisa setsimajas külaelanike koosolek, kus olid kohal umbes 1/3 siinviibijatest, arutasime keskkonnamõtjude uuringu programmi ja leidsime terve rea küsimusi:

7) Eha Lettermo:

Miks KMH käigus ei mainita, et kiirgusallika lähinaabruses asub Vanamõisa seltsimaja, kus pidevalt käivad mängimas ja aega veetmas mitme küla elanike enamus lapsi, toimuvad mitmed eriala ringid ja toimub enamus rahvakogunemisi?

AK: Selle pärast aruandes lähemalt ei käsitleta, et rahvamaja ei asu elamumaa peal, vaid sotsiaalmaa peal. Alliku külas on 10 elamu krunti. Rahvamaja asub 200 m kaugusel ja sellele Steri tootmistegevusest mõju ei ole.

8) Eha Lettermo:

Miks uuriti taimestikku vaid AS Steri hoone vahetus naabruses, kus hiljuti oli ehitustanner ja seejuures kindlasti hävisid seoses ehitustöödega kõik märkimisväärsed liigid. Loomulikult kasvab seal umbrohtu ja prahitaimi. Meile teadaolevalt on km raadiuses hulgaliselt looduskaitse all olevaid taimi ja muid elusolendeid. Taimedest ööviilid, palu karukell, kullerkupud jt, loomadest nahkhiired, kes on looduskaitse all juba aastast 1958 Eestis. 500 m raadiuses elavad erinevad kärnkonna liigid. Väga liigirikas looduskaitse all olevatest isenditest on kogu piirkond. Miks uuriti ainult hoone vahetut naabrust, mitte lähinaabrust?

AK: Ainult hoone vahetut naabrust uuriti seetõttu, et Steri normaalses tegevuses ei lähtu ohtu taimestikule ega loomastikule.

Eha Lettermo:

Kuid kogu selle uurimustöö ülesanne oli ju uurida, mis juhtub suuravarii korral, kus ohuraadius võib olla 500 meetrit ja enam.

AK: Seda küsimust võib käsitleda, aga ühest vastust sellele ei ole, et kui suure mõjuraadiusega ja milline tulemus suuravariil võiks olla.

9) Eha Lettermo:

Milliseid alternatiivseid asukohti AS Steri ettevõttele on kaalutud?

AK: Arvestade tootmisspetsiifikat, oleks võinud Steri paljudesse kohtadesse ehitada. Nagu ka Päästeamet sellele juba on vastanud, on Tallinnas sama ohuklassiga palju rohkem ettevõtteid, kus elamud paiknevad ettevõtte naabruses. Nt külmhooned ammoniaagiga, ohtlik raudteetransport jne. Ometi ei ole selle pärast Tallinnast tööstust välja viidud.

10) Eha Lettermo:

te töite näiteks, et bensiiniveokid on ohtlikumad, kui kiirgusallika vedu võimsusega 7.4 PBq. Kiirgusallika veo ohu kriteeriumiks on ADR järgi number 7. Kas te oskate öelda, kas see on suurim ohuallikas ADR mõistes, mida võidakse transportida?

AK: Ohuallikas ADR mõistes on 7. Samas on aruandes ka välja toodud, et kiirgusallika transportimisel kaasatakse turvafirma. Bensiiniveokit turvafirma ei konvoieeri. Kas on olemas suuremat ohuallikat ADR mõistes kui 7, sellele vastame teile kirjalikult.

Eha Lettermo:

Aga kas te oskate öelda, kui suure ohuallika numbri alla mahub kütusetransport?

AK: Praegu ma sellele vastata ei oska.

11) Eha Lettermo:

Evakuatsiooniplaanis mainitakse, et hädaolukorra puhul lähenetakse territooriumile robotite ja helikopteritega. Kas vastavad robotid on Eesti Päästeteenistusel olemas?

AK: Päästeteenistus on vastanud, et neil on vastav varustus olemas.

12) Eha Lettermo:

Kui uurimisgrupp on olnud võimetu uurima kohalikele elanikele tekitatud stressi ja frustratsiooni seisundit, mis on seotud AS Steri tekkimisega Alliku külla, siis ilmselt tuleb leida pädevam koosseis meedikutest, kes sellega toime tulevad. Rahva rahulolematuse on selgelt välja paistnud erinevate meediakanalite vahendusel. See oli ettepanek, mitte küsimus.

13) Eha Lettermo:

Seadustest oleme lugenud, et olemasoleva hoone juurdeehitis ei või olla suurem, kui 33% olemasolevast, kui tahetakse juurdeehitist ehitada ilma detailplaneeringuta. Kuidas ei märganud Ehitusekspert OÜ seda, et juurdeehitis on pea 2 korda suurem olemasolevast. Ometi märgitakse KMH aruandes objekti juurdeehitise.

AK: Vastame sellele kirjalikult ehituseksperti kommentaariga.

14) Eha Lettermo:

Kiirgusmõõtmise tulemusi hoone välispinnal põhjendatakse loodusliku fooni erinevusega. Kas ja millal mõõdeti looduslikku fooni Alliku külas enne kiirgusallika toomist Alliku külla? Kas on mõõdetud varasemalt kunagi Alliku küla kiirgustaset? Külaelanikud väidavad, et seal ei olnud enne looduslikku kiirgusfooni taset.

AK: Sooritasime mõõtmise koos Päästametiga siis, kui allikas oli aktiivses asendis. Ilma allikata selle looduslik foon oleks vahemikus 50 – 120 nanoSv/h. Sellele, kas Alliku külas on mõõdetud looduslikku fooni ka enne allika maale toomis, vastame me kirjalikult.

RR: Ma ei tea, kes seda väidab, et kiirgustaset ei olnud, aga see on umbes niisama nagu vene keeles küsida “u vas jest temperatura?” kui haige oled. Jah on küll – mul on 36,5 kraadi. Kuid haiguse puhul arvestatakse ikka, et ”temperatura” ehk palavik algab 37-st kraadist.

ER: Härra Käär poolt väljatoodud numbrid on Eestile üsna iseloomulikud. Asjaolu, et kohati mõõdetakse 50 nSv/h ja teises kohas seal samas lähedal 120 nSv/h, on täiesti normaalne. Asi on selles, et meie maapind ongi niisugune. Eestis on looduslik kiirgusfoon alates 50-st kuni 250-ni, mida võib kohata Ida-Virumaal. Pealegi tõuseb paariks tunniks peale vihmase duuri muidu stabiilne foon ükskõik missuguses kohas tänu sellele, et Radooni tütarproduktid saavad koos vihmaga

maha. Seega jutt sellest, et enne ilma foonita olite – ma ei usu seda. Ma ei ole kohanud kohta maailmas, kus foon puuduks. Isegi Islandil on väike foon olemas.

15) EL:

Evakuatsiooniplaanist selgub, et Saue vald teavitab avariolukorrast elanikke. Kuidas ja millise aja jooksul toimub elanike teavitamine? Läbi milliste kanalite?

AK: Kui on avariolukord, siis sellest teavitatakse kiirguskeskust ja paralleelselt ka Saue valda ja siis pannakse välja vastavad märgised. Avariolukorra puhul on ka helisignaal ja valgussignaal, et inimesed teaksid, kui tehase juures doos ületab 5 mSv/h ja vastavalt sellele on võimalik reageerida olukorrale. Vald teavitab oma kanalite kaudu, kas telefonitsi või mingil muul teel neid piirkondi, mis asuvad kaugemal.

Eha Lettermo:

Kuid need, kes asuvad seltsimajas, kes asuvad 100 m kaugusel? Kui juhtub suur avarii ja on minuti küsimus, et need lapsed saavad seal surma, siis pole ilmselt vajadust teavitada (*repliik*).

AK: Ei, see sõltub doosi suurusest.

ER: Kauguse suurenemisega doos väheneb ja sellist sorti allikad tapavad mõne minuti jooksul ainult mõne meetri peal või kuni 10 meetrit. Edasi isegi suurte avariide korral ei ole asi nii hull ja võibolla tuletame sellega seoses jällegi meelde Tsernobõli avariid, kus said otseselt kiirguse tõttu surma ainult 30 inimest ja mõelge missugune avarii see oli.

16) Eha Lettermo:

Miks ei taodeldud õhu erisaasteluba samal ajal või varem, kui 2006.a alguses taotleti kiirgustegevusluba? Kas õhusaasteluba oleks üldse taodeldud, kui KMH käigus poleks selgunud, et välja heidetava osooni tase planeeritava tegevuse käigus osutub lubatust 27 korda kõrgemaks?

AK: Kui osooni eraldub rohkem kui 0,01 t aastas, siis tuleb taodelda välisõhu saasteluba. Sama on ka Tallinna veepuhastusjaamaga. Samas kõik SSV väärtused, sihtväärtused on allapoole kehtestatud piirnормi ja sellest mingisugust ohtu inimese tervisele ei lähtu.

Eha Lettermo:

Lugesin aruandest selgelt välja, et plaanitava tegevuse korral igal juhul ületab see normi tase lubatut.

AK: Ei, palun vaadake aruandest uuesti järele.

17) Eha Lettermo:

Põhjavee kaitstuselt kuulub Alliku küla maapinnalt lähtuva reostuse eest täiesti kaitsmata alade kategooriasse. Oleme kategooriliselt vastu täiendavate ohuallikate rajamisele Alliku külla.

AK: See kehtib eelkõige juhul kui on tegemist vees lahustuvate ainetega, mis infiltreeruvad põhjavette. Paas tuleb maapinnale ja on väga õhukene pinnakate, kuid teaduslikust seisukohast esineb ka näiteid, kus paas ise on veepidev. See sõltub, kas tal on pragusid või ei ole. Formaaljuriidiliselt on teil täiesti õigus, et see on reostuse eest kaitsmata ala, kuid see põhiliselt

prevaleerub naftasaaduste kohta, mis lahustuvad vees. Kui kiirgusallikas satub maapinnale, ei lahustu ta ega tungi põhjavette. Arvestades Steri tootmisspetsiifikat, ei ole sellel mõju põhjaveele.

ER: Metallid teatavasti lahustuvad vees väga halvasti ja kuna on tegemist metallilise kiirgusallikaga siis selleks, et see radioaktiivne aine sealt lahti pääseks peab see vees lahustuma, aga ta ei tee seda, eriti veel tavalistes looduslikes tingimustes lühikese aja jooksul. Pika aja jooksul muidugi, kui hakkavad toimima muud protsessid. Peale selle on allikas kaitstud paksu nikli kihiga nii, et kiiresti see asi toimida ei saa.

18) Eha Lettermo:

Miks peavad Alliku ja Vanamõisa elanikud leppima neile mittevastuvõetava ettevõtte nagu AS Steri steriliseerimiskeskuse käikulaskmisega Alliku külas? Rahvale on keskkonnaminister Villu Reiljan ette heitnud liigset emotsionaalsust, st rahvas ei taha Sterit, kuna rahvale ei meeldi. Leiame, et kogu ettevõtte on tekkinud Alliku küla keskusesse läbi mõne inimese isikliku soovi “tahame, teeme ära ja külaelanikega ega midagi ei arvesta”. Palume see väide ümber lükata tõestades, kas ja kui palju teisi asukohti oli selle ettevõtte rajamisel kaalumisel.

AK: Keskkonnamõjude hindamise kokkuvõttes on välja toodud, et aruanne ei välista Steri olemasolu antud asukohas. Kas see asukoht on ideaalne, see on hoopis teine küsimus. Ja kui te väidate et külarahvale ei meeldi, siis peame lihtsalt tõdema, et see on teie seisukoht.

19) Eha Lettermo:

Kuidas toimus rahva teavitamine 11. septembri avalikust arutelust Laagri kultuurikeskuses kell 18.00 võttes arvesse, et enamik 5 km raadiuses Alliku külas elavatest inimestest valla lehti ei loe ja Steri ning Saue valla kodulehelt pidevalt infot ei otsi? Inimesed käivad Tallinnas tööl ja jälgivad ülevabariigilisi meediakanaleid. Kuidas informeeriti rahvast sellest koosolekust?

KL: Üleriiklikest ajalehtedest oli Keskkonnaministeeriumi ametlik teadaanne aruande avalikust arutelust Postimehes.

20) Enn Põlluaas, Saue linnavolikogust:

Ma olen käinud mitmetel Steri puudutataval koosolekul, kus kogu aeg on rõhutatud seadusliku lähenemise tähtsust. Samal ajal olen tähele pannud, et tegelikult langetakse kuskile müstikasse, mis puutub betoonpunkri vastupanuvõimesse. Algul väideti, et lennuki kokkupõrkel see puruneb täielikult, tükid paiskuvad mitmesaja meetri või km kaugusele laiali. Järgmine kord öeldi, et seda ei juhtu, täna nägime fotot, kus kosmosesüstik võib rammida betoonplokki. Kuidas see betoonpunker, mis algul oli nõrk, on nüüd kogu aeg tugevnenud ilma, et mingisuguseid lisatöid oleks tehtud?

ER: Mina ei ole kunagi väitnud, et lennuõnnetuses võiks selliste kabariitidega betoonpunker puruneda. Need asjad on maailmas päris hästi teada. Seoses tuumajaamade ohutusega on seda põhjalikult uuritud ja arvamus, et betoonpunkrist nii kergesti jagu saab, on väär arvamus.

JP: Selgituseks võime öelda, et esimene arvamus, kus rääkisimine võimalikust betoonpunkri purunemisest, oli võetud kõige konservatiivsem ja kõige halvem võimalus, mis üldse juhtuda võiks, sest selleks hetkeks ei olnud meil veel Enn Realo poolt tehtud ekspertiis teada. See ei

põhinenud mitte olemasolevatel faktidel, vaid käsitletud seda kui kõige halvemat hüpoteetilist varianti. Selles oli ka esimese ettekande sisu.

21) Enn Põlluaas:

Te väidate, et Steri ei tekita stressi ja et Steri ei langeta kinnisvara hindu piirkonnas. Kui aga Steri ei tekitaks stressi, siis ei oleks vajadust ka nende koosolekute järele siin. Lihtsalt huvi pärast paluks inimesed, kes leiavad, et Steri ei tekita neis stressi, tõstaksid oma käe ülesse (kaks kätt tõuseb). Nüüd ma paluksin näidata inimestel märku oma käe tõstmisega, kes oleks nõus ostma kiirgusallika kõrvale omale kinnisvara (tõstetakse seitse kätt). Millega te põhjendate oma järeldust, et Steri ei tekita stressi ja kinnisvara hinnad ei lange?

AK: Stressi puhul on antud ametlik seisukoht, et stress ise ei ole diagnoos, ta on psühholoogias kategooria termin. Antud juhul võib stressi vaadelda niimoodi. Emotsionaalse stressiga võivad kaasneda mitmesugused haigusnähud, kuid klassikalist diagnoosi stressi kohta ei ole. Kui te soovite, võite kohtu poole pöörduda – kohtu psühhiaatrid annavad teile vastuse. Härra Pulver, kes on selle ala tippspetsialist, on andnud oma arvamuse ja see on ka siin objektiivselt kajastatud. Kinnisvara hindade kohta on arvamus Mare Pavelts'lt, kes tegeleb kinnisvara hindamisega. Tema on välja toonud, et Steri võib küll mõjutada kinnisvara puhul selle emotsionaalset väärtust, kuid mitte turuväärtust. Selle kohta on KMH aruandes välja toodud veel kaks näidet. Üks on Milstrandi näide, kus prognoositi hindade langust, kuid kus kinnisvara hinnad on tõusnud. Teine näide on Muuga sadama söeterminal – seal ei ole mitte kinnisvara hind, kui elamumaa hind tõusnud, aga seal on nüüd maa hind tõusnud. Ehk need maad saaks müüa tootmiskaas. Ja kui te vaatate Saue valla Alliku küla, siis elamukrunt on seal 10, ülejäänud on tootmiskaas ja mittetulundusmaa. Ning sellest seisukohast mittetulundusmaa ja tootmiskaas hind tõuseb, aga elamumaa küsimuses tuleb arvestada ajafaktorit, see on ekspordil põhjalikult välja toodud.

Saalis viibija:

Härra Pulver on arutanud küsimust, kas kiirgus tekitab stressi. Jah, kiiritus iseenesest, ma usun, ei tekita stressi, aga stressi tekitab ettevõtte Steri asumine Alliku külas koos kiirgusallikaga.

AK: Härra Pulver toob oma arvamuses välja, et põhiliseks stressi allikaks on see, kas te saate neid sündmusi mõjutada või ei saa. See, et Steri asukoht teile antud asukohas ei meeldi, see võib põhjustada teile stressi aga mitte Steri tootmistegevus.

22) Rein Meenkov, Vanamõisa küla:

Kui paks on betoonpunkri lagi, kust on võimalik väikese lõhkeaine kogusega välja lennutada Co-60?

IL: Lae paksus on 1,6 meetrit ja seal on avaus allikate sisse laskmiseks, aga et lõhkematerjal plahvatama panna seal sees, selleks peab kambrisse sisse pääsema..

Rein Meenkov:

Ma pean silmas, et kui lõhkeaine tuleb koos steriliseerimiseks mõeldud materjaliga. Seda ei ole vaja ju sellises koguses, et inimene tõstaks kauba kasti ja tunneks kaalu vahet. Selle lõhkeaine kogus on ju päris pisike, mis selle allikad punkrist välja võib lennutada?

IL: Nagu juba enne räägitud, väikese koguse lõhkeainega sellise punkri juures ei ole võimalik midagi ära teha, lagi on tal ju 1.6 meetrit!

Küsimus saalist:

Kui suurt jõudu on vaja, et kork katuselt üles saada?

IL: Täpselt sellele vastata ei saa. Kõik sõltub konstruktsioonist, lõhkeaine margist, tema paigutusest. Aga on vaja suurt kogust, et seda ära lõhkuda.

23) Rein Meenkov:

Kui allikad põllule satuvad, siis kaetakse need vastavalt KMH aruandele helikopteri pealt betoonsarkofaagiga. On teil sellised helikopterid olemas, mis tõstavad tohutud betoonivannid ülesse ja kohale toimetavad?

AK: Eestis on piirivalve helikopter olemas. Teine variant on betoonipumba kasutamine, mille noole pikkus on 30 meetrit. Betoonipumba kasutamist aruandes ei käsitletud, aga need on ka reaalselt olemas.

24) Olavi Kruus, Saue valla volikogu liige:

Palun natuke selgitusi defektoskoopilise mõõdistuse ja kiirguse mõju kohta. Betoonpunkri laepealsel osal mõõdistuse joonisel on erinevad mõõteandmed ja ühe koha peal juskui oleks mõõdistuse tulemus vahemikus 500 – 600 nSv/h. Kuivõrd see mahub lubatu või lubamatu piiresse? Juhul kui allikas satub õhku 1 m kõrgusele maapinnast, kas siis 100 m raadiuses on 3 minutit aega äraminekuks sellest tsoonist ja 200 m kaugusel aega 15 minutit jne?

ER: Kambri pinna mõõdistamine doosikiiruse järgi kasutades allikat on tuntud sedasorti kiirgusallikate kiirguskaitse testimisel ja seda kasutatakse kogu maailmas. Asi on selles, et tänu hajukiirgusele ei ole vaja teha päris külgkülje kõrval mõõtmisi. Juhul kui esineb mingi tühik või muidu kiirgusvarjestuse halvenemine, siis annab see endast otsekohe mõõtmistes tunda. Seetõttu tehtigi mõõtmised sammuga pool meetrit korda pool meetrit, millest täiesti piisab arvestades, et allikas on suhteliselt suurte mõõtmetega. Mõõtmised külgeintel, va läbiviigud, millede läheduses hajukiirgust on rohkem, kinnitasid seda, et hinnangud, mis teoreetiliselt tehtud on, andsid isegi suuremaid tulemusi. Ühesõnaga, arvestades betooni paksust oli reaalne varjestus isegi parem. Välja arvatud läbiviigud, kust hajukiirgus välja pääseb (ma märgin kohe, et otsekiirgust välja ei pääse), ja see hajukiirgus on suhteliselt pehme kiirgus ega levi kaugele, ja seda on ka ainult üksikutes kohtades. Lae peal tõepoolest, tänu sellele, et ventilatsioon on vaja välja tuua, on teatud kohad, kus väiksel alal on doosikiirus suurem ja see on ka arusaadav, kuna ventilatsiooniava peab olema suurema diameetriga. Neid kohti on oluline teada, kui on vajadust seal midagi teha, ja see kahtlemata puudutab ainult kiirgustöötajaid, sest rajatise piiride taga see doosikiiruse suurenemist põhjustada ei saa.

ER: Kiirguse leviku hinnang, mis tehti, lähtus 5 mSv-st (lubatud avariidoosist), ehk et kui olla 100 m kaugusel 3 minutit, siis saab võib saada kiirgusdoosi kuni 5 mSv. Sealjuures oli hindamise aluseks transpordi avarii, kus kellegi kuri käsi tõstaks kogu aktiivsuse, mis konteineris on, konteineri peale või jätaks kraana otsa rippuma. Ma ei tea küll kuidas seda üldse võimalik korraldada oleks.

25) Küsimus saalist:

Kas AS Steril tekitab radioaktiivseid jäätmeid, ja kuhu need visatakse?

JP: Radioaktiivseid jäätmeid ei teki selles tootmisprotsessis ja kasutatud kiirgusallikate välja viimiseks on tehtud leping allikate tootjaga, kes need tagasi võtab. Samuti on tehtud panga deposiit allikate ärasaatmise kulude katmiseks. Kiirguskeskus seadis selle eelduseks, et üldse allikaid maale tuua. Kokkuvõtteks: kiirgusjäätmeid ei teki ja kiirgusallikad viiakse Eestist välja.

26) Küsimus saalist:

Mina olen üks neist, kes käis Tsehhis Biosteri tehases ja rääkisin kaasasoleva geoloogiaspetsialistiga. Tema ütles, et on olemas aineid, mis aktiveeruvad gammakiirguse mõjul. Mis juhtub kui sellised ained peaks sinna konteinerisse sattuma, gamma kiirguse doosi saama ja sealt uuesti välja tulema?

ER: Küsija peab silmas gamma aktivatsiooni. Niisugune nähtus on olemas, kuid vajab tunduvalt suuremat energiat, kui seda tekitab Co-60 gammakiirgus. Co-60 gammakiirgus koosneb kahest gamma energiast – üks neist on 1173 keV ja teine 1332 keV, aga selleks et tekitada mingisugust tuumareaktsiooni on tarvis üle 1,6 MeV-i ehk 1600 keV. Seda suudab tekitada ainult berüllium. Reaalselt ei ole mingisugust võimalust gamma aktiveerimiseks Co allikaga.

27) Mare Kask, Saue linn:

Küsimus härra Pikanile. Te väitsite, et hakkate steriliseerima uusi arstiriistu, aga ma lugesin Tartu Ülikooli tehnoloogiainstituudi e-ajakirja Novaator ja teie tootmisjuht Ralf Klasen väitis seal, et te ootate millal Euroopa Liit laseb vabaks toiduainete steriliseerimise ja te soovite ka sellega tegelema hakata. Kas teile on teada, kuivõrd ohtlik on toiduainete steriliseerimine kiirgusega?

JP: Euroopa Liidus on lubatud toiduainetest steriliseerida maitseaineid kiirgusdoosiga kuni 10 kGy. Muid toiduaineid on osaliselt näiteks lubatud töödelda Prantsusmaal, Saksamaal, sõltuvalt seadusandlusest, mis erinevates riikides on erinev. Eestis on kasutusele võetud Euroopa Liidu direktiivi täielik rakendamine nii, et Eestis pole peale maitseainete lubatud toiduaineid kiirgusega töödelda ja me lähtume sellest. Mis puudutab ohtlikusse, siis selle koha pealt on hulgaliselt tehtud katseid ja uuringuid ja seda võib leida ka internetist, et toiduainete töötlemine ei ole ohtlik.

Mare Kask, Saue linn:

Palun vaadake internetis Eesti Lihatöötajate Assotsatsioon lehekülge ja lugege, mida seal on kirjutatud kahjulikust mõjust toiduainete steriliseerimisel.

JP: Olen seda lugenud ja ma pean ütleva, et see on seal väga ebaprofessionaalne tekst. Soovitan teil vaadata ka IAEA kodulehekülge või Ameerika ja Aasia internetilehekülgi, sest seal on lubatud ka toiduainete steriliseerimisega töötlemine. Need ei ole kahjuks eesti keeles, kuid sealt leiate, et on tehtud mitmeid suuri ja pikaajalisi teadusuuringuid, kus ei ole mitte mingisugust negatiivset mõju leitud.

Mare Kask, Saue linn:

Kas teil on kavas hakata steriliseerima ka toiduaineid, kanaliha näiteks?

JP: Praegusel hetkel mitte, kuna see on Eestis keelatud. Kui seaduseruum muutub, siis me peame otsustama, mis edasi siis saab.

28) Proua Laas:

Kunagi, kui oli Alliku seltsimaja juures koosolek, siis Kiirguskeskuse esindaja mainis, et sellise kiirgusastmega objekti ei ole terves Paldiskis ja isegi seadusandluses ei ole selliseid sätteid, et keelustada sellise asja sisse toomist. Teie väidate, et taolisi asju on Tallinnas mitmeid. Kuidas neid asju kokku viia?

Toomas Kõöp: Jah, minu nimi on Toomas Kõöp Kiirguskeskusest ja mina rääkisin Vanamõisa seltsimajas ligi tund aega, et tõepoolest Eestis ei ole nii kõrge aktiivsusega kiirgusallikat nagu seda on Steris. Eestis on olemas sama ohuastmega kiirgusallikad nagu on Steris, aga Steri oma on tõesti kõige kõrgema aktiivsusega allikas Eestis. Jutt oli sellest, et kui kiirgusohutusnõuded on täidetud, siis allikate sisse toomine on igati seaduspärane. Kui nõuded täidetud ei ole, siis loomulikult sisse tuua ei saa, seadus keelab seda. Ma ütlesin ka seda, et kiirgusseadust on täiendatud ja mõningad muudatused on seadusesse sisse viidud. Aga see, et viidi muudatused sisse, ei tõkesta kõrgaktiivsete kiirgusallikate Eestisse toomist, kui kiirgusohutusnõuded on täidetud. Kui need on täidetud, siis ei ole keeldu nende kasutamisel.

RR: Ma saan aru, et proua Laas tahab vastust küsimusele, kas antud kõrgaktiivse kiirgusallika sisse toomine Eestisse oli õiguspärane või mitte?

Toomas Kõöp: Selleks olid vastavad load olemas, see vastas seadusele.

29) Proua Laas:

Kas meil on demokraatlik riik? Soomes näiteks arvestatakse inimeste arvamust, aga meil seda üldse ei taheta tunnustada.

AK: KMH aruandes on välja toodud selline peatükk nagu avalik arvamus ja selles osas avalik arvamus langeb kaheks – osad on selle poolt, osad on selle vastu.

RR: Proua Laasi küsimus oli väga konkreetne, kas Eesti on demokraatlik riik?

AK: On.

30) Küsimus saalist:

Mitu allkirja on kogutud Steri tegevuse poolt?

AK: Steri tegevuse vastu on kogutud umbes 3200 allkirja.

RR: Meieteada niisugust aktsiooni, et kes on Steri tegevuse poolt, ei ole korraldatud.

31) Erko Niidus, Alliku küla:

Kuidas te saate väita, et mul on või ei ole stressi Steri tegevusest, kui keegi pole tulnud selle kohta minu arvamust küsima?

AK: Ekspertarvamuses on konkreetselt ära toodud, et stress on abstraktne kategooria ja kui teile Steri asukoht ei meeldi, siis loomulikult te olete rahulolematu sellega ja rahulolematu tekitab teie stressi. Selle vastu keegi ei vaidlegi. See, et Steri tegevus asub antud asukohas, võib teie stressi tekitada, aga mitte kiirgus kui selline. Kui näiteks Steri asukoht oleks Pakri saarte peal, siis teil ei oleks ju sellest mingit probleemi ja te seda stressi küsimust ei tõstataks.

32) Küsimus saalist:

Teil oli aruandes ühe joonise peal kaks ringi – üks oli sinine ring ja teine oli punane ring – mida need tähendavad? Kas nende maade omanikel, kes jäävad nende ringide sisse, on ka mingid piirangud?

AK: Antud juhul mingeid piiranguid nende maade kasutamisel ei ole, kuna aruandes on selgelt välja toodud, et doosikiirus vastab täielikult normidele Steri hoone välisseinal. Siin (lk 59) oli lihtsalt nende ringidega 100 m ja 200 m ära toodud need raadiused, kus kiirgusmõju oleks kõige suurem, kui lahtine allikas ripuks 1 m kõrgusel õhus.

33) Küsimus saalist:

Kas te maa kasutusvaldkonna peale olete mõelnud, st kui ma kõrvalkrundile tahan lõhkeainetehase teha? Kuidas Keskkonnaministeerium sellesse suhtuks?

AK: Keskkonnaministeeriumi eest ma vastata ei saa, aga eksperdina ma saan vastata, et kui see vastab Eesti seadustele, siis teid keegi takistada ei saa.

34) Lambin, Alliku küla:

Miks põhjamaade demokraatlikes riikides: Rootsis, Norras, Soomes, Taanis, või ka Lätis või Leedus ei ole selliseid asutusi?

JP: Ma pean täpsustama, et Taanis on steriliseerimiskeskus olemas. Taanis on ettevõtte, mis ei osuta steriliseerimisteenust, kuid steriliseerib oma toodetud kaupsid. Skandinaavias ei ole aga selliseid ettevõtteid praegu kuna summaarne teenuse turg on liiga väike selleks, et ühes nendest riikidest oleks majanduslikult efektiivne steriliseerimiskeskust pidada. Rootsis oli olemas steriliseerimiskeskus, nagu te olete ka ennem kuulnud, kuid see suleti majanduslikel kaalutlustel.

ER: Ma arvan, et põhjuseks ei ole küll elanikkonna stress, pigem on majanduslikud põhjused. Pealegi arvestame ka seda, et põhjamaad on tuumariigid ja keegi ei vaidle praegu selle vastu, et Soomes uut tuumareaktorit ehitada.

Lambin, Alliku küla:

Mina võin aga öelda seda, et mu abikaasa on soomlane ja ma olen 15 aastat seal ja ma ütlen teile ühe asja: nendes riikides lihtsalt avalik arvamus ei luba selliseid objekte rajada ja eelkõige võetakse arvesse avalikku arvamust.

35) Küsimus saalist:

Korra on käidud ümber maja ja mõõdetud üle, kui ohtlik kiirgus sealt välja tuleb. Kui tihti peaks kontrollima uuesti selle betooni seisukorda, kas seal on tekkinud mõni pragu jne?

AK: Selles küsimuses on ekspertgrupi poolt Sterile tehtud ettepanek panna välja seire ja nende seire tulemuste põhjal saab jooksvalt hinnata kiirguskaitse olukorda.

36) Küsimus saalist:

Kas te panete kõik seinad andureid täis?

AK: Mitte igale poole, vaid valitud kohta. Kui doosikiirus tõuseb suuremaks ja andur sellest teada annab, siis see on ohumärk. Kui peaks hakkama tekkima praod, siis hakkab astmeliselt ka doos suurenema. Seda märgatakse juba varakult ja Kiirguskeskus kontrollib seda regulaarselt.

37) Küsimus saalist:

Kiirguskeskusest härra Kööp ütles, et sellist seadust ei ole, mis käsiks kontrollmõõtmisi teha.

AK: Seaduses seda ei ole, aga seda on võimalik teha ja seda on võimalik kontrollida.

38) Küsimus saalist:

Kuidas te kohustate AS Steri neid mõõtmisi läbi viima?

Toomas Kööp: Steri teostab kontrollmõõtmisi vastavalt graafikule, mis on kirja pandud kiirgustegevusloa nõuetes.

39) Küsimus saalist:

Kas neid mõõtmisi on vaja teha kord aastas, iga kümne aasta tagant või iga kuu? Mis kvaliteediga on betoon 5 a pärast?

AK: KMH aruandes on toodud ehituseksperptide hinnang betooni tugevuse ja vastupidavuse kohta. Ekspertarvamuse kohaselt on betoonpunkri eluiga vähemalt 100 a.

ER: Kiirgusseadus kohustab juhul, kui lisatakse allikaid, sellised mõõtmised alati läbi viima. Ja kui Steri kavatseb suurendada oma allika aktiivsust, siis tuleb need mõõtmised nagunii uuesti teha.

40) Küsimus saalist:

Alguses oli juttu, et Steri hakkab steriliseerima arstiriistu. Nüüd räägitakse toiduainete töötlemisest. Millal siis veel need bakterioloogilised asjad sinna tulevad, äkki hakatakse mingeid vähi- ja muid asju steriliseerima?

AK: Kui toimub tootmisprofiili muutus, siis tehakse uuesti keskkonnamõjude hindamine ja selle käigus on avalik arutelu.

41) Eero Kaljuste, Vanamõisa küla:

Küsimus Päästeametile, et kas on olemas robotid, mis Co-60 pulgad kokku korjaks?

IL: See sõltub allikate aktiivsusest. Robotid on elektroonilised seadmed ja suure aktiivsuse korral elektroonilised seadmed ei tööta.

42) Andres Laineste, Vanamõisa küla:

Kas keegi on Alliku või Vanamõisa inimeste käest küsinud, mis neile tekitab stressi ja kas tekitab stressi?

AK: Mina ei oska muud teile vastata kui küsida, kuidas te tunnete, et teil on stress? Millise sümptomi järgi te saate endal diagnoosida stressi?

Andres Laineste:

Mul on näiteks selline asi, et ma öösel ei maga hästi, kui ma tean, et mul on selline ohuallikas akna taga. Mõnel võibolla hakkavad sügelised, mõnel langevad juuksed peast. Ja stressi ravitakse, stress on diagnoos, on olemas stressi ravimid. Kuidas siis stress ei ole diagnoos, kui seda saab ravida?

AK: Selle kohta ma kohtupsühhiaatritega konsulteerin ja anname teile kirjaliku vastuse selle kohta. Rohkem ei ole mõtet sel teemal arutleda, kuna tegemist on teie seisukohaga.

43) Küsimus saalist:

Kas kohalolijad suudavad väita, et neil ei ole tekkinud stressi siin oldud aja jooksul? Ma usun, et igaüks teab, mis tähendab stress igapäevases elus meie kiireneva elutempo juures. Suudab keegi väita, et neil ei ole stressi seejuures?

JP: Ma vastaksin sellele kui meditsiinihariduse saanud inimene. Stress sõltub inimese enda vastuvõtlikkusest ja arvamusest väliskeskkonna mõjudele. See, kas mingi asi tekitab inimeses stressi või mitte, see sõltub väga palju sellest, kuidas inimene sellesse objekti või nähtusse suhtub. Nüüd teine asi on see, et kas stressi on võimalik objektiivselt mõõta ja kas on võimalik mõõta, kas see või teine objekt põhjustab stressi? Seda, mis on öeldud professor Pulveri poolt on see, et sellist meetodikat, mis usaldusväärset saaks väikese populatsiooni stressi tekkimist mingist kindlast allikast või objekti suhtes mõõta, ei ole olemas. Ei ole niisugust teaduslikku uurimismetoodikat, mille alusel saaks öelda, et see või teine objekt on suurenenud stressi põhjustaja, kuna selleks oleks vaja ära mõõta terve Eesti elanike keskmine stressitase, sellepärast, et võib olla mingid muud sündmused ühiskonnas tekitavad stressi. Võibolla tekitab stressi hoopis Eesti kliima, võibolla on inimestel perekondlikud sündmused. Selleks, et üldiselt öelda, kas stressi tase on kõrgem või madalam peab esiteks olema mingi alus, mis tähendaks praktiliselt kogu Eesti elanikkonna uurimist, aga sellest veel ei aita, sest selleks, et selgitada välja, kas see või teine objekt stressi põhjustab, selleks ei ole ka olemas meetodikat. Me räägime siinkohal iga indiviidi subjektiivsest arvamusest. Loomulikult, kui teiega räägitakse siis te ütlete, et see ilmselt põhjustab minus stressi. Aga vaadake, stressi mõistet on väänatud alates sellest ajast, kui üks tuntud Kanada füsioloog selle välja töötas. Ja veelkord - stress ei ole iseenesest haigus ja stress on nii positiivne kui ka negatiivne. Ilma positiivse stressita inimesed ei teeks üldse praktiliselt mitte mingisuguseid tegevusi – see stimuleerib inimesi.

44) Küsimus saalist:

Kui me selle stressi, kui abstraktse asja välja jätame, siis kas oskate te nimetada mõne positiivse asja, mida Steri tehas on Alliku külale, Vanamõisa külale toonud?

AK: See küsimus ei ole KMH objekt. Meie saame vaid anda hinnangu, et ta vastab keskkonna nõuetele ja ta vastab Eesti seadustele.

45) Küsimus saalist:

KMH aruandes oli kirjas, et tehase mõju ümbritsevale ei ole, aga kas äkki leidub mõni positiivne asi ka selle juures? Kui negatiivset asja ei leidu, siis äkki mõni positiivne asi leidub?

AK: Positiivsena võib välja tuua, et arvestades geotehnilisi uuringuid, on see maa-ala korrastatud ja väliselt visuaalselt loonud korrastatud ala.

46) Eduard Rõzenkov

Kuidas rehkendada Steri kiirgusallika mõju kinnisvara hinnale ja kas Steri on valmis neid arvestuse põhimõtteid kirjalikult kinnitama, et selle alusel kinnisvara omanik saaks riigilt kohtu kaudu kahju välja nõuda? /vene keeles/

AK: Seda küsimust me arutasime kinnisvara hindajatega. Te võite teha avaliku teabe kinnisvara maaklerite kojale ja saate sealt oma küsimusele avaliku vastuse. Selle peale on ka kohtulahend, konkreetselt mitte kiirgusallika, aga kinnisvara turuväärtuse muutumise kohta. Kiirgusallika mõju kinnisvara hinnale - seda metoodikat ei ole Balti riikides. Ja selles suhtes ei ole midagi teha.

47) Küsimus saalist:

Kas te kinnitate, et kõik eksperdid ja kogu tehtud ekspertiis on erapooletu?

AK: Jah, ma kinnitan seda. KMH läbiviimisel osales protsessis kokku eksperte suurusjärgus 15 ja nad on andnud oma objektiivsed arvamused.

Küsimus saalist:

Kas ka selle taustal, et selle ekspertiisi on kinni maksnud Steri?

AK: See on paratamatus, sest vanasti oli seadus selline, et raha kanti deposiiti, nüüd suheldakse seaduse järgi otse Arendajaga (s.o Steriga). See küsimus on teil õieti püstitatud, sest kui arendaja maksab, siis miks ta peaks negatiivse tulemuse eest maksma? Aga KMH on lihtsalt see, mis kajastab reaalselt olukorda. Nii ta on meie õigusruumis. Veelkord rõhutan, et Steri tootmistegevusest mingisugust ohtu keskkonnale ei lähtu.

48) Küsimus saalist:

Kas 2003.a oskaside ministriumid ja maakonnad ette hinnata seda, et Eestisse saabub Balti ja ka Põhjamaade üks suuremaid kiirgusallikaid ja kas 2005.a informeeriti KAPO-t, et Eestisse 2006.a saabub selline suur kiirgusallikas?

AK: 2003.a riskianalüüs on tehtud Sosnovõi Bori ja Loviisa andmete põhjal, juhul kui seal peaks toimuma avarii ja seda on võimendatud. Steri kiirgushinnangu riskiulatus on palju väiksem kui Sosnovõi Boris, kus elab 60 000 elanikku.

Küsimus saalist:

Põhimõtteliselt te möönate, et need hinnagud on antud sellelt põhjalt, et Eestis puudub selline kiirgusallikas?

AK: Sellel ajamomendil jah. Ja siin on arvestatud, et Steri oht on väiksem ka siis, kui on tegemist maksimaalse teoreetilise ohuga kiirgusallika sattumisel maapinnale. Aga need on vaid mõttekonstruktsioonid.

49) Küsimus saalist:

Kui kiirgusoht on olemas, siis mismoodi teavitab Steri sellest kiirguskeskust näiteks reede õhtul?

JP: Kiirguskeskusel on 24 h valvetelefon.

50) Tõnis Saar, Vanamõisa külast:

Kas eksperdid on käinud hindamas kogu ehitist?

AK: Jah, selle kohta on tehtud eraldi ehitusekspertiis.

Tõnis Saar:

Ja 100 a antakse garantiid kogu sellele ehitisele? Ma olen infopäeval käinud kiirguskambris sees ja näinud seal päris suurt pragu. Kas seda eksperdid ei näinud? Kas kuskil kajastuvad need ehituse vead või ei leitud sealt ühtegi ehitusviga?

JP: Eksperdid tegid vaatluse ja hindasid, et nende pragude olemasolu ei ohusta selle objekti kohtkindlust. Mikropraod nagu me teame, on igas ehitises. Ehituse püsivuse seisukohalt on eksperdid teinud oma otsuse ja kuna mina ei ole ehitusinsener, siis ma ei oska seda eksperthinnangut täpsemalt kommenteerida. Ehitaja annab ehitusele garantii kaheks aastaks, kuid eksperdid on hinnanud betoonrajatise elueaks 100 aastat.

51) Tõnis Saar:

Küsimus lõhkeaineksperdile. Te väitsite, et selle jaoks on vaja väga suurt kogust lõhkeainet, et kiirguskambrist mingit kiirgust välja saada. Siin samas aga tuli välja, et ventilatsiooniavad on täiesti lahtised avad?

IL: Oma arvutuses oleme lähtunud monoliitbetoonist.

JP: Ventilatsiooniavad ei ole avad, vaid ventilatsioon viiakse läbi niisuguse torustiku, mis on 25 cm läbimõõdus ja otse läbiviiku ei ole. Ventilatsioonisüsteem on konstrueeritud mitme pöördega nii, et seal ei oleks otse läbistavat ventilatsiooniava mitte üheski kohas.

52) Küsimus saalist:

Kas täna on viimane päev ettepanekute tegemiseks? Kas seda perioodi, mille jooksul saab õiguslikult esitada küsimusi, saab pikendada?

AK: Avalikes teadaanetes oli, et ettepanekuid ja arvamusi saab esitada 11-nda septembrini, s.o 3 nädala jooksul. Seaduse järgi on see aeg 2 nädalat. Kas te saaksite praegu ära formuleerida oma küsimused/ettepanekud ja edastada koosoleku juhatajale.

Rahva seast tuleb ettepanek 2 nädalat pikendada seda aega.

RR: Meil ei ole õigust riigikogu poolt vastu võetud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust muuta.

Rein Raudsep, Keskkonnaministeerium:

Vastastikusel kokkuleppel on võimalik ettepanekute aega pikendada kuigi seaduses on klausel, et avaliku aruteluga lõpeb ettepanekute aeg. Küsimus koosolijatele: Kas tahate pikendada ettepanekute aega ja kui palju?

Rahvas vastab, et soovivad pikendada küsimuste ja ettepanekute esindamise aega.

Rein Raudsep: Pikendame ettepanekute/küsimuste esitamise aega 10 kalendripäeva. Te tahaksite kindlasti ka küsida, mis moodi Keskkonnaministeerium suhtub sellesse kas luba antakse või mitte? Sellele ühest vastust ei ole. Mismoodi otsus tehakse – otsus tehakse põhinedes KMH aruandele ning inimeste ettepanekutele. Kõiki ettepanekuid arvestatakse võimaluste piires. Üks ettepanek oli näiteks viia tehas Paldiskisse. See on väga uus ettepanek ja selle kohta praegusel momendil tõesti ei oska midagi öelda. Tuumareaktor on Paldiskist muidugi juba ammu ära sõitnud Venemaale. Kõige suurem probleem on minu arvates stressiga, kuigi härra Pikani väga ilusasti tõestas seda, et stressi hinnata on väga raske. Aga kui inimesed on stressis sellest

tehasest, selle tegevusest – siis on see probleem ka arendajale. Ja rohkem ei oskagi ma praegusel momendil öelda, me arvestame kõiki asjaolusid, arvamusi, ettepanekuid.

SÕNAVÕTUD

Mati Nappus (Saue linn):

"Kui meie praegune lugupeetud president Arnold Rüütel nähes oma pihta tehtavat tegevust, ütleb et see on temale ka psühhoterror, miks meie ei või siis seda ka siin öelda? Sest me teame ju väga hästi Iraanis ei toimu ju ka midagi hullu, mida ütlevad iraanlased, aga ometi kardetakse. Omal ajal taheti Eestisse Võrtsjärve äärde ehitada aatomielektrejaama, aga demokraatia kahjuks oli siis suurem – ei ehitatud, jäi ehitamata. Ja ma nüüd küsin: märtsi kuu sees AS Steri pidi hakkama andma toodangut, ta on siinamaani tänu meie vastuseisule oma toodangu andmisega hiljaks jäänud. Kas ei oleks õigem vaadata uus koht Paldiskisse, kus on juba õppereaktor, oma poolteist km-t kaitsetsooni, kus on juba rahvas harjunud Vene ajal, et seal ei ole midagi hullu. Aga meie ei ole nii paksu nahaga. Arvestaks selle raha kokku ja minul ei ole tõesti kiusu ei Keskkonnaameti vastu, kes lubab seda banaani vabariiki ehitada nagu algul Kõöp ütles härra Pikani, et siin ei ole seadusi – siia võib ehitada. Et ehitaks selle ikkagi Paldiskisse, lõpetaks selle jama ära, Eesti riigil on raha küll igale poole ja saaksime Sauel tõesti rahulikult elada. Mina esindan Saue linna, minu volikogu kaaslane on siin ja me südamest, mul on isiklikult juba see suur stress, kui rahvas on mind valinud, ma olen sotsiaaltervishoiu komisjoni esimees ja kui see ettevõtte siia tuleb siis ma ei julge inimestele näkku vaadata. Mida nad ütlevad mulle – Jobu oled Nappus! Ei saanud sellest härra Pikani jagu. Ma palun väga, et võtaks seda talupojamõistusega ja vaataks selle Paldiski variandi läbi ja see ei lähe maksma, see betoonpunker, see 7 m – üks korralik kopamees teeb kahe vahetusega selle augu valmis, valab sisse ja ungarlased panevad need liiprid sinna paika. No mis me jamame. Meil ei ole tee siin, meil ei ole..me tahame linna suurendada. Ma olen sündinud Sauel, ma olen tõesti südamest Saue patrioot. Ma olen niisama loll nagu Nikolai, kes tahtis ehitada linna. Minul on ka, et inimesed elaks. Täna selline asi püsti panna, me oleme ju mõistusega inimesed. See mõnikümmend miljonit võibolla läheb, no mida me jamame hommikust õhtani? Jah te võite seda teha, meie astume jälle välja, anname kohtusse edasi, ma lähen ise korjama raha ja olen ise andnud raha, et seda viia Euroopa kohtuni välja. Võibolla Greenpeace tuleb meile appi. Roheliste erakond moodustatakse, võibolla astun ka sinna ridadesse, ma teen kõik – sest ma ei taha jääda jobuks! Ütlen kohe ausalt ja sellise asjaga. Aitäh."

Eduard Rõzenkov, Alliku küla:

Mulle tundub, et auväärset ametnikud väga adekvaatselt ei ole antud olukorrast aru saanud. Nad kirjutavad, et stress läheb mööda ja loodavad et asi vaibub vaikselt ära. Aga nii mõtlevad ainult nemad, mul on stress ja ma ei taha elada sellise tehase kõrval. Ja selliseid inimesi on veel palju. Nad peaksid endale aru andma, et meie meetodid varem vii hiljem muutuvad radikaalsemaks, nt kodaniku allumatus jms. Siis riik kuulub meist ja teie ametnikud, kes neid dokumente koostate, kas te tõesti arvate et te selle eest ei pea vastust andma?! */vaba tõlge vene keelest/*

Enn Põlluaas, Saue linnavolikogu:

"Täna on kogu aeg probleemile lähenetud formaaljuriidiliselt, et seadus lubab, seadus ei keela, kui küsitakse rahva arvamust siis see ei loe ometigi te korraldate selliseid arutelusid, tundub, et see on lihtsalt häämamiseks, petmiseks. Meil räägitakse aastaid sellest, et rahvas eraldub, rahvas võõrandub võimust ja ometigi riigis rahva häält ei kuulata absoluutselt. Sama lugu formaaljuriidiliselt ei oleks rahval olnud mingit õigust takistada omal ajal fosforiidi kaevanduste avamist. Ükski seadus ei lubanud rahval oma suud avada. Või kui lubas siis ei kuulatud täpselt

nii nagu praegu. Aga ometigi rahvas tõusis üles selle vastu, rahvas tõstis häält ja need fosforiidi kaevandused jäid avamata. Meie riigis on kõrgem võim Põhiseaduse järgi rahval, et selline formaaljuriidiline lähenemine, see peaks nagu sellistel puhkudel jääma küll nagu hoopis teise tasandi lähenemiseks. Esimene peaks olema just nende piirkonna elanike õigus puutumatule, rikkumatule, normaalsele elukeskkonnale. Normaalsele elule ja see on see kõige tähtsam, mille te peaksite lähenema. Ka keskkond, elukeskkond on see, mida iga inimene vajab, mitte paragrahve. Aitäh.”

Kell 20.50 osavõtjatel enam küsimusi ja ettepanekuid ei olnud ning Rein Ratas kuulutas avaliku istungi lõppenuks.

Kohapeal esitatud kirjalikud küsimused on lisatud protokollile.

.....
Rein Ratas
Koosoleku juhataja

.....
Ralf Klasen
Protokollija